

Araştırma Makalesi / Research Article

Current Turkish Education Programs According to Renewed Bloom Taxonomy

Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Güncel Türkçe Öğretim Programları

Efecan Karagöl*

Geliş / Received: 28.12.2019

Kabul / Accepted: 27.01.2020

ABSTRACT: Language teaching aims to make the student competent in terms of language skills. This competence is possible with the existence of curricula prepared according to 21st century skills. In order to achieve these goals in a healthy way, the structure of the acquisitions in the curriculum is important. One of the taxonomic approaches that set out principles for these structures is the revised Bloom taxonomy. Revised Bloom taxonomy constructs gains centered on noun and verb. It classifies the gains from the lower to the upper level (remembering, understanding, applying, analyzing, evaluating, creating) cognitively. The aim of the study is to evaluate the acquisition verbs in current Turkish curriculum in terms of cognitive strategies. The study was planned as a qualitative case study. As a result of the study, it was determined that the gains that provide high level cognitive skills were given little place in the programs.

Keywords: Turkish Ministry of Education Foundation of Turkey as a Foreign Language Curriculum, Turkish and Turkish Culture Course Curriculum, Revised Bloom Taxonomy, curriculum, cognitive strategies.

ÖZ: Dil öğretimi, öğrenciyi dil becerileri açısından yetkin kılmayı amaçlar. Bu yetkinlik, 21. yüzyıl becerileri doğrultusunda hazırlanmış öğretim programlarıyla mümkündür. Söz konusu beceri ve hedeflere sağlıklı biçimde ulaşmak için öğretim programlarındaki kazanımların yapısı önemlidir. Bu yapıya yönelik ilkeler ortaya koyan taksonomik yaklaşımlardan biri de yenilenmiş Bloom taksonomisi. Yenilenmiş Bloom taksonomisi, kazanımları ad ve fiil merkezli yapılandırarak alt basamaktan üst basamağa doğru (hatırlama, anlama, uygulama, çözümlenme, değerlendirme, yaratma) bilişsel olarak sınıflandırmaktadır. Araştırmanın amacı güncel Türkçe öğretim programlarındaki kazanım fiillerini bilişsel stratejiler açısından değerlendirmektir. Araştırma nitel bir durum çalışması olarak planlanmıştır. Araştırmanın inceleme nesnesini Türkiye Maarif Vakfı 2019 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı ile 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Seviyeler) (MEB) oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda üst düzey bilişsel becerileri (çözümlenme, değerlendirme, yaratma) içeren kazanımlara programlarda az yer verildiği belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Türkiye Maarif Vakfı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı, Türkçe ve Türk Kültürü Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Seviyeler), Yenilenmiş Bloom Taksonomisi, öğretim programı, bilişsel stratejiler.

* Dr., ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0331-8009>, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, efecankaragol@gmail.com

Giriş

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin planlı biçimde yürütülmesi, öğretim programlarının ihtiyaca uygun biçimde hazırlanmasını gerektirmektedir. Söz konusu gereklilik, dil öğretimi ve bu faaliyet için hazırlanan öğretim programları için de geçerlidir. Türkçenin ana dili olarak, yabancı dil olarak ve iki dillilere öğretilmesi adına çeşitli programlar hazırlanmıştır. Bu programlarda yer alan kazanımlardaki fiillerin bilişsel stratejilere uygunluğu, programların amaçladığı hedeflere ulaşılması açısından önemlidir. Bu sebeple Türkçenin öğretimine yönelik hazırlanmış programlardaki kazanım fiillerinin hem kendi içinde hem de yenilenmiş Bloom taksonomisi açısından analizi önem arz etmektedir.

Öğretim programı, okulda veya okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2004: 6). Öğretim programları, eğitim programlarındaki hedeflere ulaşmak için ayrıntıları ihtiva eder. Programlar ulaşılacak amaçları (hedefleri), bu amaçlara (hedeflere) ulaşabilmek için seçilecek ve belli ilkelere göre düzenlenecek içeriği, uygulanacak yöntemleri, destekleyici araç-gereçleri, amaçlara (hedeflere) ne kadar ulaşılabilirdiğini gösteren değerlendirme ölçütlerini kapsamaktadır (Gözütok, 2003: 44). Öğretim programlarının bir parçası olan hedefler (kazanımlar) aynı zamanda ölçme-değerlendirmeye de rehberlik etmesi bakımından önemlidir.

Ertürk'ün (1994: 25) ifadesiyle kazanım “Bir öğrencinin planlanmış ve tertiplenmiş yaşantılar sayesinde kazanması kararlaştırılan ve davranış değişikliği veya davranış olarak ifade edilmeye elverişli olan bir özelliktir.” Demirel (2004: 105), kazanımı “Yetiştirilecek insanda bulunması uygun görülen, eğitim yoluyla kazandırılabilir istendik özellikler.” olarak tanımlamaktadır. Diğer bir ifadeyle kazanım ilgili dersin öğretim programında yer alan ve öğrencinin o dersle ilgili gerçekleştirmesi gereken beceriyi ifade eden yargıdır. Hedef davranışlar (kazanımlar) genellikle bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olarak sınıflandırılmış ve bu alanların aşamalı sınıflaması yapılmıştır. Hedeflerin aşamalı olarak sınıflandırılması çalışmalarının eğitim alanında önemli etkileri olmuş ve bu sınıflamalar dünyanın çeşitli ülkelerinde program geliştirme, test geliştirme, ders planlama ve öğretmen eğitiminde temel olarak kullanılmıştır (Anderson, 2003'ten aktaran Yüksel 2007: 480).

Kazanımların nasıl oluşturulacağı ve ölçüleceğine yönelik çeşitli sınıflandırmalar mevcuttur (Yüksel, 2007: 482). Kazanımların belirlenmesinde kolaylaştırıcı ve yol gösterici olması bakımından 1950-60'lı yıllarda ortaya çıkarılan taksonomiler bütün dünyada ilgi görmüş ve çeşitli eleştirilere rağmen vazgeçilemez bir araç hâline gelmiştir. Özellikle Bloom ve arkadaşları tarafından hazırlanan Bilişsel Alan Taksonomisi (1956), 48 yıl önce yayımlandığından bu yana dünyada 22 dile çevrilmiştir (Bümen, 2006: 3). Bloom (1956) “The Taxonomy of Educational Objectives, The Classification of Educational Goals Handbook I: Cognitive Domain” (Bloom vd., 1956) adlı kaynakta bilişsel süreçleri; “bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme” olmak üzere altı aşamada tasnif etmiştir. Zamanla taksonominin içeriğine yönelik getirilen eleştiriler sonucunda taksonomi, 2001 yılında Anderson ve Krathwohl vd. (2001) tarafından güncellenmiştir. Anderson ve Krathwohl'un (2001: 7) belirttiği gibi “İlk şekliyle taksonomi tek boyutlu olmasına karşın, güncelleştirilmiş şekliyle taksonomi iki boyutludur. Bu iki boyut, bilişsel süreç ve bilgi çeşididir. Bilişsel süreç boyutunda “hatırlama, anlama, uygulama, çözümlenme,

değerlendirme, yaratma” basamakları vardır. Bilgi boyutunda ise “olgusal, kavramsal, işlemsel ve üstbilişsel bilgi” olmak üzere dört kategori vardır.

Yenilenmiş Bloom taksonomisine göre kazanım cümlesinde bir fiil ve isim bulunmalıdır. Fiil genellikle bilişsel süreçleri işaret ederken ad öğrencilerin öğrenmeleri veya oluşturmaları gereken bilgiyi işaret eder (Anderson ve Krathwol vd., 2018: 7). Bloom taksonomisinde ifade edildiği üzere kazanım cümlelerinde yer verilen fiiller bilişsel süreçleri belirtmesi açısından önemlidir. Bu duruma dil eğitimiyle ve Türkçenin çeşitli boyutlarda öğretilmesiyle ilgili hazırlanan programlarda dikkat edilmelidir.

Türkçenin ana dili olarak, yabancı dil olarak ve iki dillilere öğretilmesi için çeşitli programlar yayımlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yayımlanan 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP-2019) ana dili olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan güncel programdır. Yine MEB’in yayımladığı 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (TTK-2018), yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına yönelik hazırlanan güncel program olması bakımından önemlidir. Ayrıca Türkiye Maarif Vakfınca (TMV) hazırlanan 2019 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı’nın (YDOTÖP-2019), Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında kapsamlı bir içerik sunduğu görülmektedir.

“Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi”, “Türkçe ve Türk Kültürü Programı”, “yenilenmiş Bloom taksonomisi”, “öğretim programı” ve “bilişsel stratejiler” anahtar kelimeleriyle literatürde yapılan tarama sonucunda, Türkçenin çeşitli alanlarda öğretimiyle ilgili hazırlanan öğretim programlarına yönelik bilişsel stratejileri konu edinen araştırmalar olduğu görülmektedir (Çiftçi, 2010; Eroğlu, 2013; Eroğlu & Kuzu, 2014; Arı, 2017; Avşar, 2017; Aslan & Atik, 2018; Avşar & Mete, 2018; Çerçi, 2018; Kara & Ulutaş, 2018; Büyükalan Filiz & Yıldırım, 2019; Ulutaş & Kara, 2019). Bu araştırmalardan Çerçi (2018) ile Büyükalan Filiz ve Yıldırım (2019) 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programını (TDÖP-2018) yenilenmiş Bloom taksonomisine göre ele almıştır. TDÖP-2018 ile 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP-2019) kazanımlar bakımından farklılık arz etmediği için bu araştırmaya TDÖP-2019 dâhil edilmemiştir. Ancak literatürdeki araştırmalar gözden geçirildiğinde TTK-2018 ve YDOTÖP-2019 programlarını bilişsel stratejiler bakımından inceleyen bir araştırma olmadığı fark edilmektedir. Buradan hareketle araştırmanın amacı, bilişsel stratejilere göre güncel Türkçe öğretim programlarındaki fiilleri incelemektir. Belirlenen amaca yönelik ayrıntılı bilgilere ulaşmak için aşağıdaki sorular tasarlanmıştır:

1. Türkiye Maarif Vakfı 2019 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programında kullanılan fiillerin sıklığı ve yenilenmiş Bloom taksonomisi açısından durumu nedir?

2. Millî Eğitim Bakanlığı 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programında kullanılan fiillerin sıklığı ve yenilenmiş Bloom taksonomisi açısından durumu nedir?

Yöntem

Araştırma nitel bir durum çalışması olarak planlanmıştır. “Durum çalışmaları nicel veya nitel yaklaşımla yapılabilir. Her iki yaklaşımda da amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır.” (Yıldırım & Şimşek, 2008: 77). Ayrıca nitel araştırma, nicel araştırmaların aksine, gelişen ve değişen dünyanın ve oluşan yeni

anlayışların ve beraberinde gelen sorun ve mücadelelerin detaylı bir şekilde anlaşılmasına olanak sağlar (Seggie & Bayyurt, 2015: 16).

Görüşme, gözlem ve doküman analizi, nitel araştırmanın veri toplama yöntemlerindedir. Bu çalışmada güncel Türkçe öğretimi programları bilişsel stratejiler açısından değerlendirildiği için araştırma durum çalışması olarak desenlenmiştir. Bu araştırmanın veri kaynağı güncel Türkçe öğretimi programları olduğu için çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. “Doküman analizi örgütsel, klinik veya program kayıtlarının tam metinlerinin ya da bunlardan yapılan alıntılarının, muhtıra ve yazışmaların, resmi yayınlar veya raporların, kişisel günlüklerin, açık uçlu anketlere verilen yazılı cevapların incelenmesini kapsamaktadır.” (Patton, 2014: 4).

Nitel bulgular, mülakat, gözlem ve dokümanlar olmak üzere üç farklı veri toplama şekline meydana gelir (Patton, 2014: 4). Dokümanlar, nitel çalışmalarda inceleme nesnesidir. Araştırmanın inceleme nesnesini, Türkiye Maarif Vakfınca (TMV) hazırlanan 2019 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı (YDOTÖP-2019) ile 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (TTK-2018) oluşturmaktadır.

Veriler, söz konusu öğretim programlarının kazanımları okunarak elde edilmiştir. Nitel çalışmalarda verilerin incelenmesi için söylem analizi, konuşma analizi, betimsel analiz ve içerik analizi gibi birbirinden farklı tekniklere başvurulur. Bu çalışmada içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, bir veya birçok metnin içindeki sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin veya cümlelerin belirlenip sayıya dökülmesi için kullanılır (Kızıltepe, 2015: 253-254). Çalışmada kazanım ifadelerinde yer alan fiillerin sıklığı çıkarılmıştır. Ardından bu fiiller, yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel seviyelere (hatırlama, anlama, uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma) göre incelenerek kodlanmıştır. Fiillerin bilişsel seviyelere göre belirlenmesinde fiilin yer aldığı kazanım cümleleri incelenmiştir. Son olarak kazanımlardaki fiillerin taksonomiye göre sıklığı belirlenmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi olan YDOTÖP-2019’a ait tabloların deşifresinde fiillerin sıklığı belirtilirken 1 sıklıklı fiiller deşifre edilmemiştir (yazıya dökülmemiştir).

Bulgular

Aşağıda araştırmanın alt problemlerine yönelik ulaşılan bulgulara yer verilmiştir:

Türkiye Maarif Vakfı 2019 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programında kullanılan fiillerin sıklığı ve yenilenmiş Bloom taksonomisi açısından durumu nedir?

Türkiye Maarif Vakfının yayımladığı 2019 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Programı (YDOTÖP-2019); dinleme/izleme, sözlü etkileşim, sözlü üretim, okuma-anlama ve yazma becerilerini içermektedir. Konuşma becerisi, sözlü etkileşim ve sözlü üretim başlıkları altında sunulmuştur. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (CEFR) esas alınarak hazırlanan bu programda; A1-A2 Temel Dil Kullanımı, B1-B2 Bağımsız Dil Kullanımı, C1 Yetkin Dil Kullanımı seviyeleri belirlenmiştir.

YDOTÖP-2019’da seviyelere göre hazırlanan bütün becerilere yönelik kazanımların fiillerine yer verilmiştir:

Tablo 1. YDOTÖP-2019'da A1 Seviyesi Dâhilinde Bütün Becerilere İlişkin Kazanımlardaki Fiiller

No.	Fiiller	f	No.	Fiiller	f
1.	kullan-	32	17.	bilgi ver-	1
2.	belirle-	27	18.	cevap ver-	1
3.	tanı-	26	19.	diyaloglara katıl-	1
4.	yaz-	25	20.	fark et-	1
5.	anla-	15	21.	ilişkilendir-	1
6.	diyaloglar kur-	8	22.	karşılaştırma yap-	1
7.	seç-	8	23.	katıl-	1
8.	anlat-	6	24.	seslet-	1
9.	tanıt-	4	25.	sor/söyle-	1
10.	ayırt et-	3	26.	söyle-	1
11.	konuşma yap-	3	27.	sunum yap-	1
12.	doldur-	2	28.	tahmin et-	1
13.	hazırla-	2	29.	telaffuz et-	1
14.	sınıflandır-	2	30.	yer ver-	1
15.	takip et-	2	31.	kullan-/gerçekleştir-	1
16.	bilgi alışverişinde bulun-	1	32.	soru sor-/cevap ver-	1

Tablo 1'de sunulan verilere göre YDOTÖP-2019'da A1 seviyesine yönelik dinleme/izleme becerisinde 14 kazanımda belirle-, 11 kazanımda tanı-, 8 kazanımda anla-, 2 kazanımda ayırt et- ve 2 kazanımda seç- fiilleri vardır. Sözlü etkileşim becerisinde 12 kazanımda kullan-, ve 8 kazanımda diyaloglar kur- fiillerine; sözlü üretim becerisinde 7 kazanımda kullan-, 6 kazanımda anlat-, 3 kazanımda tanıt- ve 3 kazanımda konuşma yap-fiillerine; okuma-anlama becerisinde 14 kazanımda tanı-, 11 kazanımda belirle-, 7 kazanımda anla-, 6 kazanımda seç-, ikişer kazanımda kullan- ve sınıflandır- fiillerine; yazma becerisinde ise 25 kazanımda yaz-, 11 kazanımda kullan-, ikişer kazanımda doldur- ve hazırla- fiillerine yer verilmiştir.

YDOTÖP-2019'da A1 seviyesindeki kazanımlarda yer alan fiillerin yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel stratejilere göre durumuna yönelik yapılan incelemede ulaşılan bulgular şöyledir: Dinleme/izleme becerisinin 30 fiili anlama basamağı, 11 fiili hatırlama basamağı ve 1 fiili uygulama basamağındadır. Sözlü etkileşim becerisinde 28 fiil uygulama basamağındadır. Sözlü üretimde 25 fiil uygulama ve 1 fiil anlama basamağında oluşturulmuştur. Okuma-anlama basamağında 28 fiil anlama, 14 fiil hatırlama ve 2 fiil uygulama basamağında tespit edilmiştir. Yazma becerisinde ise 43 fiil uygulama basamağında tasarlanmıştır.

Tablo 2. YDOTÖP-2019'da A2 Seviyesi Dâhilinde Bütün Becerilere İlişkin Kazanımlardaki Fiiller

No.	Fiiller	f	No.	Fiiller	f
1.	belirle-	42	25.	telaffuz et-	2
2.	yaz-	42	26.	açıkla-	1
3.	kullan-	35	27.	aktar-	1
4.	anla-	20	28.	betimle-	1
5.	tanı-	17	29.	bilgi ver-	1
6.	anlat-	10	30.	bulun-	1
7.	diyalog kur-	10	31.	canlandır-	1

8.	seç-	9	32.	cevap ver-	1
9.	takip et-	9	33.	çıkarm yap-	1
10.	konuşma yap-	6	34.	dikkat et-	1
11.	ayırt et-	4	35.	dikte et -	1
12.	diyaloglara katıl-	4	36.	duyuru yap-	1
13.	hazırla-	4	37.	fark et-	1
14.	katıl-	4	38.	gerçekleştir-	1
15.	yer ver-	4	39.	ilişkilendir-	1
16.	doldur-	3	40.	iste-	1
17.	tanıt-	3	41.	karşılaştırma yap-	1
18.	anlamlandır-	2	42.	oku-	1
19.	bilgi alışverişinde bulun-	2	43.	oluştur-	1
20.	cümle kur-	2	44.	örneklendir-	1
21.	konuş-	2	45.	sunum yap-	1
22.	sınıflandır-	2	46.	tahmin et-	1
23.	sırala-	2	47.	ifade et-/karşılık ver-	1
24.	sor-/cevap ver-	2			

YDOTÖP-2019'da A2 seviyesi olarak sunulan bütün becerilerdeki kazanım fiilleri şu şekildedir: Dinleme/izleme becerisinde 18 kazanımda belirle-, 9 kazanımda anla-, 8 kazanımda tanı-, 7 kazanımda takip et-, üçer kazanımda ayırt et- ve seç- fiillerine; sözlü etkileşim becerisinde 3 kazanımda kullan-, 10 kazanımda diyalog kur-, 4 kazanımda katıl-, 4 kazanımda diyaloglara katıl-, ikişer kazanımda bilgi alışverişinde bulun- ve yer ver- fiillerine; A2 sözlü üretim becerisinde dokuzar kazanımda kullan- ve anlat-, 6 kazanımda konuşma yap-, ikişer kazanımda konuş- ve tanıt- fiillerine; okuma-anlama becerisinde 22 kazanımda belirle-, 11 kazanımda anla-, 9 kazanımda tanı-, 6 kazanımda seç-, ikişer kazanımda kullan-, sırala- ve takip et- fiillerine; yazma becerisinde ise 42 kazanımda yaz-, 10 kazanımda kullan-, 4 kazanımda hazırla- ve 3 kazanımda doldur- fiillerine yer verilmiştir.

A2 seviyesindeki kazanımlarda yer alan fiillerin yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel stratejilere göre durumuna yönelik yapılan incelemede şu bulgulara ulaşılmıştır: Dinleme/izleme becerisinde 47 fiil anlama, 8 fiil hatırlama basamağında; sözlü etkileşim becerisinde 44 fiil uygulama basamağında, sözlü üretim becerisinde 37 fiil uygulama, 2 fiil anlama basamağında; okuma-anlama becerisinde 43 fiil anlama, 9 fiil hatırlama ve 3 fiil uygulama basamağında; yazma becerisinde ise 67 fiil uygulama basamağında oluşturulmuştur.

Tablo 3. YDOTÖP-2019'da B1 Seviyesi Dâhilinde Bütün Becerilere İlişkin Kazanımlardaki Fiiller

No.	Fiiller	f	No.	Fiiller	f
1.	belirle-	52	31.	başvur-	1
2.	yaz-	44	32.	betimle-	1
3.	kullan-	32	33.	bilgi alışverişinde bulun-	1
4.	takip et-	14	34.	bul-	1
5.	ayırt et-	13	35.	canlandır-	1
6.	anla-	10	36.	cümle kur-	1
7.	anlat-	9	37.	çıkarm yap-	1
8.	konuşma yap-	9	38.	değerlendir-	1
9.	katıl-	8	39.	değerlendirme yap-	1

10.	diyalog kur-	6	40.	destekle-	1
11.	diyaloglara katıl-	5	41.	dikkat et-	1
12.	seç-	5	42.	dikte et-	1
13.	anlamlandır-	4	43.	duyuru yap-	1
14.	tanı-	4	44.	fark et-	1
15.	doldur-	3	45.	ilişkilendir-	1
16.	iste-	3	46.	karşılaştırma yap-	1
17.	özetle-	3	47.	kur-	1
18.	açıkla-	2	48.	not al-	1
19.	gerçekleştir-	2	49.	oku-	1
20.	hazırla-	2	50.	oluştur-	1
21.	ifade et -	2	51.	örneklendir-	1
22.	karşılaştır-	2	52.	röportaj yap-	1
23.	konuş-	2	53.	soru hazırla-/cevap ver-	1
24.	planla-	2	54.	soru sor-/cevap ver-	1
25.	sınıflandır-	2	55.	sunum yap-	1
26.	sırala-	2	56.	tamamla-	1
27.	tanıt-	2	57.	yazışma yap-	1
28.	tahminde bulun-	2	58.	yer ver-	1
29.	telaffuz et-	2	59.	çıkarmada bulun-	1
30.	aktar-	1	60.	ifade et-/karşılık ver-	1

Yukarıdaki tabloda YDOTÖP-2019'da B1 seviyesine yönelik becerilerdeki kazanım fiillerine yer verilmiştir. Dinleme/İzleme becerisinde 22 kazanımda belirleme, 10 kazanımda takip et-, 9 kazanımda ayırt et-, 3 kazanımda anla-, 3 kazanımda tanı- ve 2 kazanımda anlamlandır- fiillerine yer verilmiştir. Sözlü etkileşim becerisinde 12 kullan-, 8 katıl-, 5 diyaloglara katıl-, 6 diyalog kur-, 3 iste- ve 2 gerçekleştir- fiillerine; sözlü üretim becerisinde 7 kullan-, 6 anlat-, 3 tanıt- ve 3 konuşma yap- fiillerine; okuma-anlama fiillerinde 28 belirle-, 7 anla-, 4 ayırt et-, 4 seç-, 4 takip et-, 2 anlamlandır- ve 2 kullan-fiillerine; yazma becerisinde 44 yaz-, 7 kullan-, 3 doldur- ve 2 hazırla- fiillerine yer verildiği görülmüştür.

B1 seviyesindeki kazanım fiillerinin yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel stratejilere göre durumu aşağıdaki gibidir: Dinleme/izleme becerisinde 51 fiil anlama, 5 fiil çözümlenme, 3 fiil hatırlama ve 1 fiil uygulama basamağında; sözlü etkileşim becerisinde 47 fiil uygulama, sözlü üretim basamağında 40 fiil uygulama, ikişer fiil değerlendirme, yaratma ve anlama basamağında; okuma-anlama becerisinde 49 fiil anlama, 7 fiil çözümlenme, 3 fiil uygulama ve 1 fiil hatırlama basamağında; yazma becerisinde 61 fiil uygulama ve 5 fiil yaratma basamağında bilişsel olarak seviyelendirilmiştir.

Tablo 4. YDOTÖP-2019'da B2 Seviyesi Dâhilinde Bütün Becerilere İlişkin Kazanımlardaki Fiiller

No.	Fiiller	f	No.	Fiiller	f
1.	belirle-	43	28.	sırala-	2
2.	yaz-	42	29.	sunum yap-	2
3.	kullan-	31	30.	tahminde bulun-	2
4.	ayırt et-	13	31.	telaffuz et-	2
5.	katıl-	11	32.	aktar-	1
6.	konuşma yap-	11	33.	bul-	1

7.	takip et-	10	34.	çıkarm yap-	1
8.	anla-	7	35.	çıkarmda bulun-	1
9.	anlat-	6	36.	destekle-	1
10.	özetle-	6	37.	dikkat et-	1
11.	diyaloglara katıl-	5	38.	ifade et/karşılıklar ver-	1
12.	konuş-	5	39.	karşılaştırmalar yap-	1
13.	değerlendir-	4	40.	katılım sağla-	1
14.	anlamlandır-	3	41.	not al-	1
15.	hazırla-	3	42.	not et-	1
16.	seç-	3	43.	oku-	1
17.	yer ver-	3	44.	oluştur-	1
18.	açıkla-	2	45.	özetini sun-	1
19.	cevap ver-	2	46.	röportaj yap-	1
20.	diyaloglar kur-	2	47.	seslendir-	1
21.	fark et-	2	48.	soru sor-	1
22.	gerçekleştir-	2	49.	tamamla-	1
23.	ifade et-	2	50.	tanı-	1
24.	iste-	2	51.	yapılandır-	1
25.	karşılaştı-	2	52.	yazışma yap-	1
26.	planla-	2	53.	yorumla-	1
27.	sınıflandır-	2			

Tablo 4, YDOTÖP-2019'da B2 seviyesi dâhilinde bütün becerilere ilişkin kazanımlardaki fiilleri göstermektedir. Dinleme/izleme becerisinde 16 kazanımda belirle-, 7 kazanımda ayırt et-, 6 kazanımda takip et- ve 2 kazanımda fark et-; sözlü etkileşim becerisinde 11 kazanımda katıl-, 9 kazanımda kullan-, 5 kazanımda diyaloglara katıl-, ikişer kazanımda diyaloglar kur-, gerçekleştir- ve iste-; sözlü üretim becerisinde on birer kazanımda kullan- ve konuşma yap-, 6 kazanımda anlat-, 5 kazanımda konuş-, ikişer kazanımda özetle- ve sunum yap-; okuma-anlama becerisinde 25 kazanımda belirle-, altışar kazanımda anla-, ayırt et-, 4 kazanımda takip et-, ikişer kazanımda seç-, anlamlandır- ve kullan-; yazma becerisinde 42 kazanımda yaz-, 8 kazanımda kullan-, 3 kazanımda hazırla- ve 2 kazanımda özetle- fiilleri belirlenmiştir.

Yukarıda belirtilen fiillerin bilişsel seviye olarak durumu şöyledir: Dinleme/izleme becerisinde 35 fiil anlama, 6 fiil çözümlenme, 2 fiil değerlendirme, birer fiil hatırlama ve uygulama basamağında; sözlü etkileşimde 43 fiil uygulama basamağında; sözlü üretimde 43 fiil uygulama, 3 fiil anlama, ikişer fiil yaratma ve değerlendirme basamağında; okuma-anlama becerisinde 46 fiil anlama, 6 fiil çözümlenme, 3 fiil uygulama ve 1 fiil değerlendirme basamağında; yazma becerisinde 55 fiil uygulama, 7 fiil yaratma ve 1 fiil değerlendirme basamağında tasarlanmıştır.

Tablo 5. YDOTÖP-2019'da C1 Seviyesi Dâhilinde Bütün Becerilere İlişkin Kazanımlardaki Fiiller

No.	Fiiller	f	No.	Fiiller	f
1.	belirle-	44	28.	cevap ver-	1
2.	yaz-	32	29.	çıkarmda bulun-	1
3.	kullan-	26	30.	değerlendirme yap-	1
4.	konuşma yap-	13	31.	destekle-	1

5.	ayırt et-	11	32.	dikkat et-	1
6.	katıl-	11	33.	diyaloglar kur-	1
7.	takip et-	9	34.	doldur-	1
8.	değerlendir-	5	35.	gerçekleştir-	1
9.	hazırla-	4	36.	iste-	1
10.	konuş-	4	37.	karşılaştır-	1
11.	özetle-	4	38.	karşılaştırma yap-	1
12.	yer ver-	4	39.	katılım sağla-	1
13.	anla-	3	40.	not et-	1
14.	anlamlandır-	3	41.	notlar al -	1
15.	anlat-	3	42.	oku-	1
16.	diyaloglara katıl-	3	43.	oluştur-	1
17.	seç-	3	44.	özetini sun-	1
18.	açıkla-	2	45.	röportaj yap-	1
19.	çıkarm yap-	2	46.	seslendir-	1
20.	fark et-	2	47.	sırala-	1
21.	ifade et-	2	48.	soru sor-	1
22.	planla-	2	49.	sunum yap-	1
23.	sınıflandır-	2	50.	tamamla-	1
24.	tahminde bulun-	2	51.	tanı-	1
25.	telaffuz et-	2	52.	uygula-	1
26.	yorumla-	2	53.	yapılandır-	1
27.	bulun-	1	54.	yönet-	1

Tablo 5'te sunulan verilere göre YDOTÖP-2019'da C1 seviyesine yönelik dinleme/izleme becerisi kazanımlarında 15 kazanımda belirle-, 7 kazanımda takip et-, 6 kazanımda ayırt et- ve 2 kazanımda fark et-; sözlü etkileşim becerisinde 11 kazanımda katıl-, 9 kazanımda kullan- ve 3 kazanımda diyaloglara katıl-; sözlü üretim becerisinde 13 kazanımda konuşma yap-, 7 kazanımda kullan-, 4 kazanımda konuş-, 3 kazanımda anlat-, ikişer kazanımda değerlendir- ve yer ver-; okuma-anlama becerisinde 27 kazanımda belirleme, 5 kazanımda ayırt et-, ikişer kazanımda anla-, anlamlandır-, kullan-, seç- ve takip et-; yazma becerisinde 32 kazanımda yaz-, 7 kazanımda kullan-, 4 kazanımda hazırla- ve 2 kazanımda özetle- fiilleri saptanmıştır.

YDOTÖP-2019'da C1 seviyesindeki kazanımlarda yer alan fiillerin yenilenmiş Bloom taksonomisindeki bilişsel stratejilere göre durumuna yönelik yapılan incelemede ulaşılan bulgular şöyledir: Dinleme/izleme becerisinde 36 fiil anlama, 5 fiil çözümlenme, 2 fiil değerlendirme, birer fiil uygulama ve hatırlama basamağında; sözlü etkileşim becerisinde 38 fiil uygulama, sözlü üretim becerisinde 36 fiil uygulama, 3 fiil değerlendirme, 2 fiil anlama ve 1 fiil yaratma; okuma-anlama becerisinde 38 fiil anlama, 7 fiil çözümlenme, 4 fiil uygulama ve 1 fiil değerlendirme; yazma becerisinde 44 fiil uygulama, 8 fiil yaratma ve 1 fiil değerlendirme basamağında bilişsel olarak seviyelendirilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programında kullanılan fiillerin sıklığı ve yenilenmiş Bloom taksonomisi açısından durumu nedir?

Millî Eğitim Bakanlığının yayımladığı 2018 Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (TTK-2018), yurt dışında yaşayan Türk çocuklarına dinleme, konuşma, okuma

ve yazma beceri alanlarında kazanımlar sunmaktadır. Sekiz seviye biçiminde oluşturulan programda 5, 6, 7 ve 8. seviye kazanımları bu araştırmaya dâhil edilmiştir.

Tablo 6. TTK-2018'de 5. Seviye Dâhilinde Bütün Becerilere İlişkin Kazanımlardaki Fiiller

No.	Fiiller	f	No.	Fiiller	f
1.	kullan-	6	10.	çıkarımlarda bulun-	1
2.	belirle-	5	11.	değerlendir-	1
3.	uygula-	3	12.	doldur-	1
4.	ayırt et-	2	13.	karşılaştırma yap-	1
5.	bul-	2	14.	tahmin et-	1
6.	konuşma yap-	2	15.	tanı-	1
7.	oluştur-	2	16.	telaffuz et-	1
8.	özetle-	2	17.	yaz-	1
9.	çıkarm yap-	1			

Tablo 6'da TTK-2018'de 5. seviye dâhilinde bütün becerilere ilişkin kazanımlardaki fiiller yer almaktadır. Dinleme/izleme becerisinde birer kazanımda belirle-, çıkarımlarda bulun-, özetle-, tahmin et-, tanı- ve uygula-; konuşma becerisinde 3 kazanımda kullan-, 2 kazanımda konuşma yap-, birer kazanımda oluştur- ve telaffuz et-; okuma becerisinde ikişer kazanımda ayırt et-, belirle-, bul-, birer kazanımda çıkarm yap-, değerlendir-, karşılaştırma yap-, kullan- ve özetle-; yazma becerisinde ikişer kazanımda kullan- ve uygula-, birer kazanımda belirle-, doldur-, oluştur- ve yaz- fiilleri kullanılmıştır.

Yukarıda belirtilen fiillerin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre bilişsel stratejileri şu şekildedir: Dinleme/izleme becerisinde 3 fiil anlama, birer fiil hatırlama ve uygulama; konuşma becerisinde 7 fiil uygulama; okuma becerisinde 8 fiil anlama, birer fiil çözümlenme, değerlendir- ve kullan-; yazma becerisinde 8 fiil uygulama basamağında bilişsel olarak düzeylendirilmiştir.

Tablo 7. TTK-2018'de 6. Seviye Dâhilinde Bütün Becerilere İlişkin Kazanımlardaki Fiiller

No.	Fiiller	f	No.	Fiiller	f
1.	kullan-	6	10.	çıkarımlarda bulun-	1
2.	belirle-	4	11.	değerlendir-	1
3.	ayırt et-	3	12.	doldur-	1
4.	uygula-	3	13.	karşılaştırma yap-	1
5.	konuşma yap-	2	14.	tahmin et-	1
6.	oluştur-	2	15.	tanı-	1
7.	özetle-	2	16.	telaffuz et-	1
8.	bul-	1	17.	tespit et-	1
9.	çıkarm yap-	1	18.	yaz-	1

Yukarıdaki tablo TTK-2018'de 6. seviyedeki bütün becerilere yönelik kazanımların fiillerini sunmaktadır. Dinleme/izleme becerisinde birer kazanım belirle-, çıkarımlarda bulun-, özetle-, tahmin et-, tanı-, tespit et- ve uygula-; konuşma becerisinde 2 kazanım konuşma yap-, 3 kazanım kullan-, birer kazanım oluştur ve telaffuz et-; okuma becerisinde 3 kazanım ayırt et-, 2 kazanım belirle-, birer kazanım bul-, çıkarm yap-, değerlendir-, karşılaştırma yap-, kullan- ve özetle-; yazma becerisinde ikişer kazanım kullan-, uygula-, belirle-, doldur-, oluştur- ve yaz- fiilleriyle ifade edilmiştir.

TTK-2018’de yenilenmiş Bloom taksonomisine göre 6. seviyede dinleme/izleme kazanımlarında 4 fiil anlama, birer fiil hatırlama, uygulama ve çözümlleme; konuşma becerisinde 7 fiil uygulama, okuma becerisinde 7 fiil anlama, 2 fiil çözümlleme, birer fiil değerlendirme ve uygulama; yazma becerisinde 8 fiil uygulama basamağına karşılık gelmektedir.

Tablo 8. TTK-2018’de 7. Seviye Dâhilinde Bütün Becerilere İlişkin Kazanımlardaki Fiiller

No.	Fiiller	f	No.	Fiiller	f
1.	belirle-	6	13.	düzenle-	1
2.	kullan-	5	14.	kullan-	1
3.	ayırt et-	3	15.	oku-	1
4.	karşılaştırma yap-	2	16.	sorgula-	1
5.	konuşma yap-	2	17.	tahmin et-	1
6.	oluştur-	2	18.	tanı-	1
7.	özetle-	2	19.	telaffuz et-	1
8.	uygula-	2	20.	tespit et-	1
9.	özet çıkar-	1	21.	uygula-	1
10.	çıkarm yap-	1	22.	yaz-	1
11.	çıkarmalarda bulun-	1	23.	yer ver-	1
12.	doldur-	1			

Tablo 8’de TTK-2018’deki 7. seviye kazanımlarının fiilleri yer almaktadır. Dinleme/izleme becerisinde 2 kazanımda belirle-, birer kazanımda çıkarmalarda bulun-, değerlendir-, özetle-, tahmin et-, tanı, tespit et- ve uygulama-; konuşma becerisinde 3 kazanımda kullan-, 2 kazanımda konuşma yap-, birer kazanımda karşılaştırma yap-, oluştur- ve telaffuz et-; okuma becerisinde üçer kazanımda belirle- ve ayırt et-, birer kazanımda çıkarm yap-, değerlendir-, karşılaştırma yap-, kullan-, oku-, özetle- ve sorgula-; yazma becerisinde ikişer kazanımda kullan- ve uygulama-, birer kazanımda belirle-, özet çıkar-, doldur-, düzenle-, oluştur-, yaz- ve yer ver- fiilleri tespit edilmiştir.

Yukarıda belirtilen fiillerin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre bilişsel stratejileri şöyledir: Dinleme/izleme becerisinde 5 fiil anlama, birer fiil değerlendirme, hatırlama, çözümlleme ve uygulama; konuşma becerisinde 7 fiil uygulama, 1 fiil anlama; okuma becerisinde 8 fiil anlama, 1 fiil çözümlleme, ikişer fiil değerlendirme ve uygulama; yazma becerisinde 10 fiil uygulama ve 1 fiil anlama basamağına karşılık gelecek biçimde kullanılmıştır.

Tablo 9. TTK-2018’de 8. Seviye Dâhilinde Bütün Becerilere İlişkin Kazanımlardaki Fiiller

No.	Fiiller	f	No.	Fiiller	f
1.	belirle-	7	12.	çıkarm yap-	1
2.	kullan-	6	13.	çıkarmalarda bulun-	1
3.	uygula-	3	14.	doldur-	1
4.	ayırt et-	2	15.	düzenle-	1
5.	değerlendir-	2	16.	oku-	1
6.	karşılaştırma yap-	2	17.	sorgula-	1
7.	konuşma yap-	2	18.	tahmin et-	1
8.	oluştur-	2	19.	telaffuz et-	1
9.	özetle-	2	20.	tespit et-	1

10.	tanı-	2	21.	yaz-	1
11.	çıkart-	1	22.	yer ver-	1

Verilen tabloda TTK-2018'deki 8. seviye kazanımlarının fiilleri yer almaktadır. Dinleme/izleme becerisinde 2 kazanımda belirle-, birer kazanımda çıkarımlarda bulun-, değerlendir-, özetle-, tahmin et-, tespit et- ve uygula-; konuşma becerisinde 3 kazanımda kullan-, 2 kazanımda konuşma yap-, birer kazanımda karşılaştırma yap-, oluştur- ve 1 kazanımda telaffuz et-; okuma becerisinde 4 kazanımda belirle-, 2 kazanımda ayırt et-, birer kazanımda çıkarım yap-, değerlendir-, karşılaştırma yap-, kullan-, oku-, özetle-, sorgula- ve tanı-; yazma becerisinde ikişer kazanımda kullan- ve uygula-, birer kazanımda belirle-, çıkar-, doldur-, düzenle-, oluştur-, yaz- ve yer ver- fiilleri tespit edilmiştir.

Tablo 9'daki fiillerin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre bilişsel stratejideki durumları şu şekildedir: Dinleme/izleme becerisinde 5 fiil anlama, birer fiil değerlendirme, hatırlama, uygulama ve çözümlenme; konuşma becerisinde 7 fiil uygulama, 1 fiil anlama; okuma becerisinde 7 fiil anlama, ikişer fiil çözümlenme, değerlendirme ve uygulama, 1 fiil hatırlama; yazma becerisinde 10 fiil uygulama ve 1 fiil anlama basamağında ifade edilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

YDOTÖP-2019'da dinleme/izleme becerisinin bütün seviyelerinde (A1, A2, B1, B2, C1) en çok kullanılan fiillerin belirle-, tanı-, anla-, takip et- ve ayırt et- olduğu görülmüştür. Bu fiillerin içinde belirle- fiili diğer fiillere göre daha çok kullanılmıştır. Bilişsel stratejiler bakımından dinleme/izleme becerisinin bütün seviyelerinde anlama basamağı baskındır.

YDOTÖP-2019'da sözlü etkileşim becerisinin bütün seviyelerinde kullan-, diyaloglar kur- ve katıl- fiilleri kullanılmıştır. Kullan- fiilinin diğer fiillerden daha çok tercih edildiği tespit edilmiştir. Bilişsel stratejiler bakımından uygulama basamağı sözlü etkileşim becerisinin bütün seviyelerinde daha çoktur.

Sözlü üretim becerisinin bütün seviyelerinde en çok kullan-, anlat- ve konuşma yap- fiilleri tercih edilmiştir. Kullan- fiili diğer fiillerden daha çok sıklığa sahiptir. Bilişsel stratejilerin uygulama basamağı sözlü üretim becerisinin bütün seviyelerinde baskındır.

Belirle-, tanı-, anla- ve ayırt et- fiilleri, okuma-anlama becerisinin bütün seviyelerinde en çok kullanılan fiillerdir. Bu fiillerden belirle-, diğer fiillere göre daha çok kullanılmıştır. Bilişsel strateji olarak anlama basamağı okuma-anlama becerisinin bütün seviyelerinde daha çok görülmektedir.

YDOTÖP-2019'da yazma becerisinin bütün seviyelerinde yaz- ve kullan- fiilleri baskındır. yaz- fiilinin kullan- fiilinden daha çok tercih edildiği saptanmıştır. Bilişsel stratejiler bakımından bu becerinin bütün seviyelerinde uygulama basamağına yönelik kazanımlara daha fazla yer verildiği görülmüştür.

YDOTÖP-2019'daki kazanım fiillerine genel olarak bakıldığında belirle- fiilinin en çok kullanıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Belirle- fiili Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük'te "Belirli duruma getirmek, belirli kılmak, tayin etmek" olarak açıklanmıştır (TDK, 2005: 238). Bir şeyi "belirli duruma getirme" veya "belirli kılma"nın "yorumlama, örneklendirme, sınıflama, özetleme, sonuç çıkarma ve açıklama" gibi bilişsel stratejileri

gerektirdiği aşikârdır. Belirtilen bilişsel stratejiler yenilenmiş Bloom taksonomisinde anlama basamağının alt başlıklarındandır. Ancak programda belirle- fiili anlama basamağının haricinde de kullanılmıştır. Örneğin, “26. Öyküleyici/edebî metinlerdeki olay örgüsü, yer, zaman ve kişileri belirler.” (TMV, 2019: 60) kazanımı yenilenmiş Bloom taksonomisinde çözümlene basamağına işaret etmektedir. Nitekim çözümlene, “materyalin onu oluşturan kısımlara ayrılması... “(Anderson ve Krathwol vd., 2018: 103) olarak tanımlanmaktadır. Buradan hareketle hem üst kur seviyeleri (B1, B2, C1) hem de bilişsel stratejilerin üst düzey basamaklarında belirle- fiili yerine bu düzeyleri yansıtabilecek farklı fiillerin kullanılması gerekmektedir. Ulutaş ve Kara (2019: 247), TÖMER’lerin Türkçe öğretimi programlarındaki okuma kazanımlarını bilişsel stratejiler açısından ele aldığı araştırmada, yukarıdaki tespiti destekler nitelikte “...dil düzeyleri yükseldikçe buna paralel olarak üst düzey bilişsel becerileri kazandıran kazanımların da artması beklenmektedir.” yargısına ulaşmışlardır.

YDOTÖP-2019’daki bazı kazanımlarda birden fazla fiil olduğu görülmektedir. Sözlü etkileşim becerisinde A1, A2, B1 ve B2 seviyelerinde birer, yazma becerisinde de B1 seviyesinde 1 kazanım 2 fiil içermektedir. Bu duruma iki fiil içeren “11. Günlük hayata dair konularda sorular hazırlar, sorulara cevap verir.” (TMV, 2019, 96) kazanımı örnek olarak verilebilir. Taksonomide hedeflerin (kazanımların) sınıflandırılmasında bazı güçlüklerin olduğu belirtilmiştir. Bu güçlüklerden biri de kazanım ifadelerinde “...birden fazla sayıda fiil ve ad ifadesinin bulunabilmesidir.” (Anderson & Krathwol vd., 2018: 40).

TTK-2018’de dinleme/izleme becerisinin 5, 6, 7 ve 8. seviyelerinde belirle- fiili en çok kullanılmıştır. Bilişsel stratejiler bakımından anlama basamağı dinleme/izleme becerisinin bütün seviyelerinde daha çoktur.

TTK-2018’de konuşma becerisinin 5, 6, 7 ve 8. seviyelerinde kullan- ve konuşma yap- fiilleri ön plana çıkmaktadır. Uygulama basamağına yönelik kazanımlar konuşma becerisinde daha fazladır.

TTK-2018’de okuma becerisinin seviyelerinde ayırt et- ve belirle- fiilleri baskındır. Dinleme/izleme becerisinde olduğu gibi anlama basamağına yönelik kazanımlar okuma becerisinde daha fazladır.

Yazma becerisinin seviyelerinde (5, 6, 7 ve 8. seviyeler) kazanımlar oluşturulurken kullan- ve uygula- fiilleri en çok tercih edilmiştir. Uygulama basamağına yönelik kazanımlar yazma becerisinde daha fazladır.

TTK-2018’deki kazanımlar genel olarak değerlendirildiğinde belirle- ve kullan- fiillerinin ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Belirle- fiilinin YDOTÖP-2019’da olduğu gibi TTK-2018’de de en çok kullanılması dikkat çekmektedir. Ancak TTK-2018’de YDOTÖP-2019’dan farklı olarak belirle- fiili yenilenmiş Bloom taksonomisine göre anlama basamağı ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Kullan- fiili en çok konuşma ve yazma becerilerinde tercih edilmiştir.

YDOTÖP-2019’da olduğu gibi TTK-2018’de de çözümlene, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey bilişsel becerilere işaret eden kazanımların olmadığı dikkat çekmektedir. Araştırmanın ulaşılan bu sonucunu destekler nitelikte Eroğlu (2013) “6, 7 ve 8. sınıf Türkçe çalışma kitaplarındaki dilbilgisi soruları ve kazanımlarının Yenilenmiş

Bloom Taksonomisine göre değerlendirilmesi” başlıklı araştırmasında en çok anlama basamağında yer alan kazanımlar olduğunu, analiz etme, değerlendirme, yaratma basamağında kazanımın yer almadığını tespit etmiştir. Benzer şekilde Çiftçi (2010), Avşar ve Mete (2018), Çerçi (2018) ile Büyükalan Filiz ve Yıldırım’ın (2019) araştırmaları 2006, 2015 ve 2018 yıllarında yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programlarında da kazanımların üst düzey basamaklara yeterli oranda yer vermediğini ortaya koymuştur. Literatürden ulaşılan bu tespitlere YDOTÖP-2019 ile TTK-2018’deki kazanımların üst düzey bilişsel stratejiler açısından durumu eklendiğinde, dil öğretim programlarında üst düzey bilişsel becerilere yönelik kazanım eksikliğinin kronikleştiği, araştırmanın çarpıcı bir sonucu olarak dikkat çekmektedir.

Dil öğretim programlarındaki kazanım ifadelerinin fiiller sebebiyle muğlak olmasının ders kitabı yazarları açısından da sorun teşkil ettiği düşünülebilir. Çünkü ders kitapları programlardaki kazanımların rehberliğinde hazırlanmaktadır. Programdaki kazanımın işaret ettiği bilişsel stratejinin açıkça anlaşılması ders kitaplarında üst düzey bilişsel stratejilere yönelik soru ve etkinliklerin olmamasına yol açabilir. Ensar (2002), Kuzu (2013), Savaş (2014) ile Çeçen ve Kurnaz’ın (2014) araştırmaları, çeşitli sınıf seviyelerine göre yazılmış Türkçe ders kitaplarındaki metin sonu ve tema sonu değerlendirme sorularının üst düzey zihinsel becerileri ölçen sorular açısından yetersiz olduğunu ortaya koymuştur. Literatürdeki tespitler ile bu araştırmanın sonuçları birlikte düşünüldüğünde, dil öğretim programlarındaki kazanım fiillerinin belirlenmesinde bilişsel stratejileri dikkate almamanın Türkçe öğretiminde önemli materyaller olan ders kitaplarını da olumsuz etkilediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Dil eğitimi nihai olarak günlük hayatta iletişimsel birtakım eylemlerin yapılmasını gerektirir. CEFR (2018: 27), dili sosyal yapının bir parçası olarak görmekte ve eylem odaklı yaklaşımı benimsemektedir. Bu yaklaşıma göre dil öğrencilerinin her biri sosyal aktörler konumunda olup çeşitli koşul ve çevrelerde dille ilgili görevleri yerine getirirler. Bu yüzden CEFR (2018), çeşitli dil kullanım alanlarına yer vermiştir: kamu, özel, eğitsel ve mesleki alan. CEFR’in (2018) vurguladığı, aynı zamanda YDOTÖP-2019’da “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programıyla Türkçe anlama ve anlatma becerilerini kullanarak iletişim kuran, keşfederek ve yaparak-yaşayarak öğrenen, öğrenme sürecinde sorumluluk alan, iş birliği içinde çalışan, problem çözme becerilerini kullanan, sorgulayan, yorumlayan, evrensel ve kendi kültürüne özgü değerlere saygı duyan bireyler yetiştirmek istenmektedir.” (s. 14) cümleleriyle ifade edilen görevler, bilişsel stratejilerin uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey bilişsel stratejilerini gerektirir. Bu durum YDOTÖP-2019’da uygulama ve üzeri (çözümlenme, değerlendirme ve yaratma) bilişsel stratejilere göre hazırlanmış kazanım ifadelerini gerektirmektedir.” Ancak bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre YDOTÖP-2019 ve TTK-2018’deki kazanım fiilleri üst düzey bilişsel stratejiler açısından yetersiz olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

- Dil öğretim programlarında üst düzey bilişsel becerileri karşılayan kazanımlara yeterince yer verilmelidir. Özellikle yabancı dil olarak Türkçenin öğretimine yönelik programlarda kur seviyesi arttıkça yenilenmiş Bloom taksonomisine göre bilişsel beceri basamakları da artmalıdır.

- Türkçenin yenilenmiş Bloom taksonomisine ve dil becerilerine göre basamaklandırılmış fiil listesi belirlenmelidir.
- Güncel Türkçe öğretimi kitaplarındaki (ana dili olarak Türkçe öğretimine yönelik kitaplar, yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik kitaplar, Türkçe ve Türk Kültürü Dersine yönelik kitaplar) metin altı soruları, etkinlikler, tema değerlendirme soruları gibi boyutlar yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmelidir.

Kaynakça

- Anderson, L. W. & Krathwohl, D. R. (2010). *Öğrenme öğretim ve değerlendirme ile ilgili bir sınıflama: Bloom'un eğitimin hedefleri ile ilgili sınıflamasının güncelleştirilmiş biçimi*. (D. A. Özçelik, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Arı, G. (2017). Okuma becerisi kazanımlarının bilişsel kategorilere göre sınıflandırılması. R. Gürses (Ed.) içinde, *Ana dili olarak Türkçenin eğitimi ve öğretimi toplantısı bildirileri* (30-31 Ekim 2014) (ss.35-52). Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.
- Aslan, M. & Atik, U. (2018). 2015 ve 2017 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarının revize edilmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(1), 528-547.
- Avşar, G. (2017). *2006 ve 2015 Türkçe öğretim programlarında kullanılan fiillerin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre sınıflandırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Avşar, G. & Mete, F. (2018). Türkçe öğretim programlarında kullanılan fiillerin yenilenmiş bloom taksonomisine göre sınıflandırılması, *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 6, 75-87.
- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H. & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals. handbook 1: cognitive domain*. New York: David McKay.
- Bümen, N. T. (2006). Program geliştirmede bir dönüm noktası: yenilenmiş Bloom taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, 31(142), 3-14.
- Büyükalın Filiz, S. & Yıldırım N. (2019). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının revize edilmiş bloom taksonomisine göre analizi. *Elementary Education Online*, 18(4), 1550-1573.
- Council of Europa (2018). *Common European framework of reference for languages*. Strasbourg: Cambridge University Press.
- Çeçen, M. A. & Kurnaz, H. (2014). Ortaokul Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki tema değerlendirme soruları üzerine bir araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/149862> Erişim tarihi: 10.09.2019
- Çerçi, A. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının (5, 6, 7, 8. sınıf) yenilenen bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 6(2), 70-81.
- Çiftçi, Ö. (2010). İlköğretim Türkçe öğretim programında 5. sınıfa ait okuduğunu anlama kazanımlarının bilişsel beceriler yönünden değerlendirilmesi. *TÜBAR*, 27, 185-200.
- Demirel, Ö. (2004). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ensar, F. (2002). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruları üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Eroğlu, D. (2013). *6, 7, 8. sınıf Türkçe çalışma kitaplarındaki dilbilgisi soruları ve kazanımlarının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Eroğlu, D. & Kuzu, T. S. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki dilbilgisi kazanımlarının ve sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Baskent University Journal of Education*, 1(1), 72-80.
- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan.
- Gözütok, F. D. (2003). Türkiye’de program geliştirme çalışmaları. *Millî Eğitim Dergisi*, 160, 44-64.
- Kara, M. ve Ulutaş, M. (2018). Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe Dersi 2018 Öğretim Programındaki okuma kazanımlarının bilişsel stratejiler açısından incelenmesi. *ILTER*, 6-8 Eylül, Amasya, Türkiye.
- Kızıltepe, Z. (2015). İçerik analizi nedir? Nasıl oluşmuştur? F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.) içinde, *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* (ss. 253-266). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuzu, S. T. (2013). *6, 7, 8. sınıf Türkçe çalışma kitaplarındaki dilbilgisi soruları ve kazanımlarının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Seviyeler)*. http://abdigm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/30092244_TTKD_YYretim_ProgramY-TYrkYe.pdf Erişim tarihi: 10.09.2019
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=222> Erişim tarihi: 02.06.2018
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf> Erişim tarihi: 10.10.2019
- Patton, Q., M. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.) Ankara: Pegem Akademi.
- Savaş, Ö. (2014). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme etkinliklerinin güncelleştirilmiş Bloom sınıflamasına göre üst düzey bilişsel beceriler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Seggie, N. F. ve Bayyurt, Y. (2015). Nitel araştırma yöntemi. F. N. Seggie & Y. Bayyurt (Ed.) içinde, *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* (ss. 11-22). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye Maarif Vakfı. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı*. <https://www.turkiyemaarif.org/uploads/yabancidilolarakturkeogretimi.pdf> Erişim tarihi: 19.10.2019
- Ulutaş, M. ve Kara, M. (2019). TÖMER Türkçe öğretim programları okuma kazanımlarının bilişsel stratejiler açısından incelenmesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 232-250.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, S. (2007). Bilişsel alanın sınıflamasında (taksonomi) yeni gelişmeler ve sınıflamalar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 479-50.